ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3442 — ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ 1883 — Ն. Տ. 7 ԱՊՐԻԼ

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 մէճիտիէ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ
երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ԳԱՅՄԱՆ

Գուցե գնացած լրագրաց համար թղթագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակներ գրուիլիք թղթագիր Տէօրէն, Կ. Պոլիս Բիզա փաչա խօզուր թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։
Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զտպուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱԳ — ՀԱՆԱՊԱՀԱՍԱՐԱԿ — 30 ՓԱՐԱԳ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Խնդիր պետական տրոց. — Թղթակցութիւն (Անթապ). — Շրջաբերագիր Ուսումն. ընկ. Խրատու. — Թերթօն Մասիսի։

Կ. ՊՈԼԻՍ 26 ՄԱՐՏ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—==—

Բ. Դուռը ծանուցագրով մը պատասխանեց դեսպանաց այն համիմատ ծանուցագրին, որով օտարազգեաց համար դրոշմի նոր օրինաց գործադրութիւնն յետաձգել առաջարկած էին, մինչեւ որ ինչ ինչ կէտերու վրայ համաձայնութիւն գոյանար իրենց և Բ. Դրան միջեւ։ Վազելի կ'ըսէ թէ դեսպանք հինգշաբթի օրն Աւստրիական դեսպանատունը գումարուելով խորհրդակցութիւն մ'ունեցեր են Բ. Դրան պատասխանին վրայ։ Այն նստին մէջ Փարանթինայի սակագնին վերայ եւս խորհրդակցեր են։ Յիշեալ լրագիրը կը կարծէ թէ դրոշմի նոր օրինաց մեծ մասին վրայ համաձայնութիւն գոյացեր է։

Թուրքիա բերուած Ռուսական ապրանքներէն առնուելիք մաքսաւորց նկատմամբ Բ. Դրան և ռուսական դեսպանատան միջև բացուած բանակցութիւնք կը շարունակին։ Ռուսիոյ դեսպանը կը պնդէ որ մաքսական նախորդ սակագինը ժամանակ մ'ևս երկարի։ Բայց Բ. Դուռը չընդունիր այս պահանջումն և Ռուսական ապրանքներէն ըստ արժէքին 0/0ին 8 մաքս առնուլ կ'ուզէ։ Կայսերական կառավարութիւնն երեք օր առաջ ծանոյց Պ. տը Նէլիտոֆի թէ իւր այս նկատմամբ տուած որոշումն անփոփոխելի է։ Դեռ յայտնի չէ թէ Ռուսիոյ դեսպանատունն ի՞նչ պատասխան պիտի տայ այս յայտարարութեան։

Գարատաղի սահմանագլխէն եկած լուրերը ցաւալի են, կ'ըսէ Վազելի։ Թուրքոյ-Գարատաղի սահմանագլխին վրայ խաղաղութիւնը բաւական խանգարուած է։ Գարատաղցւոց և Հոթ ու Քասթրաթի կոչուած Ալպանիացի ցեղերուն միջեւ արդէն ժամանակէ մ'ի վեր թշնամութիւն կարծիք վերջին օրերս պատահած կռիւներուն պատճառաւ աստիճանաբար մեծցած է այժմ։

Շեքոտրայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Եանեայի կուսակալ Մուսթաֆա Ասիմ փաշա Շեքոտրա հասեր է։ Ն. Վսեմութիւնն Ալպանիացւոց խռովութեանց վերջ տալու միջոց մը գտնելու պաշտօն ունի։

Պրուսայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Օրլէանեան արքայազուն Շարթրի կոմսը նախընթաց օրը Պրուսա հասեր և տեղական իշխանութեանց կողմէ արժանավայել մեծարանք ընդունուեր է։

Արդէն ծանուցինք թէ Արեւելեան Ռումելիի կուսակալ Ալէքսի փաշա՝ իւր առողջութիւնը դարմանելու նպատակաւ երկու ամսուան համար Եւրոպա երթալու արտօնութիւն խնդրած է Բ. Դռնէն։ Կայսերական կառավարութիւնը դեռ պատասխան չտուաւ Ալէքսի փաշայի խնդրանաց։ Ն. Բարձրութիւնը չորս տարիէ ի վեր այս երրորդ անգամն է որ արձակուրդ կը խնդրէ, բայց Բ. Դուռը միշտ մերժած է ներքին բարեկարգութեան պատճառներով։ Արեւելեան Ռումելիի կազմական կանոնագիրը կը տրամադրէ որ կուսակալը Կ. Պոլիս երթալու համար միայն կրնայ դուրս ելնել Արեւելեան Ռումելիի առանձնաշնորհեալ դաւառէն։ Հետեւապէս Ալէքսի փաշա, եթէ փափաքի, առանց Բ. Դրան հաւանութիւնն ստանալու կրնայ մայրաքաղաքս գալ։ բայց եթէ Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս ելնէ առանց արտօնութեան, ըստ օրինի պաշտօնական եղած կը համարուի։ Եթէ Բ. Դուռն այս անգամ հաւանութիւն տայ, Ալէքսի փաշա Փիլիպէէն ուղղակի Վիէննա, Փարիզ և Լոնտրա պիտի երթայ, և վերադարձին միայն մայրաքաղաքէս պիտի անցնի։

Ամերիկայեալը լրագիրը կը գրէ թէ մեծ տէրութեանց դեսպաններէն միոյն դիտողութեանց վրայ Վեհ. Սուլթանն հրաման բրեր է որ Միրտիթայ գլուխ Բրէնք Պիպ Տոտա փաշա այ եւս ընտրելի առաջարկուի Լիբանանու կառավարչութեան։ Կայսերական կառավարութիւնն այժմ երկու ընտրելի ունի եղեր, որոց մին է Մուդաֆֆէր փաշա, կաթոլիկ, և երկրորդն այնպիսի անձ մը, որոյ անունը պատշաճ չդատեր յայտնել յիշեալ լրագիրը։

Դատական բարենորոգմանց խնդիրը քննող յանձնախումբն, որ Շէյխ-իլ-իսլամ էֆէնտիի նախագահութեամբ կը գումարուէր, իւր աշխատութիւններն աւարտեց և դատարանաց կազմութեան և դատավարական օրինաց վերաբերեալ բարենորոգումներ առաջարկող ընդարձակ տեղեկագիր մը պատրաստելով Բ. Դրան ներկայեց։

Վիէննայէն կը հեռագրեն Տէյլի Թէլէկրաֆ լրագրին թէ Գարատաղի կառավարութիւնն Շքոտրայի մէջ Ալպանիացիներէն սպանեալ Սթէֆանի Վրիպիձա հարիւրապետին համար հատուցում պահանջեր է Բ. Դռնէն։

Զորեքշաբթի օրն Ալէքսանդրիայէն եկող Ռուսական շոգենաւին մէջ Ռուսական հպատակ ոճրագործ մը կը գտնուէր, որ ասկէ քանի մ'ամիս առաջ հինգ անդամէ բաղկացեալ Հրեայ ընտանիք մ'ամբողջապէս ջարդած լինելու ամբաստանութեան ներքեւ էր։ Այն քաղաքի ոճիրը գործելէ յետոյ՝ ոճրագործն յայտնած էր փախչիլ Ռուսիայէն և Եգիպտոս գնացած էր։ Ռուսիոյ ոստիկանութիւնն այն ժամանակէն ի վեր փութով կը փնտռէր չարագործն և անոր լուսանկարը ղրկած էր ամեն տէրութեանց ոստիկանութեան, ինչպէս նաեւ բոլանդական Արեւելից Ռուսական հիւպատոսութեանց։ Այս խուզարկութիւնք կատարեալ յաջողութեամբ պակուեցան։ Եգիպտական նորակազմ ոստիկանութիւնն, որ մեծ մասամբ Եւրոպացիներէ բաղկացեալ է, յաջողեցաւ գտնել յիշեալ ոճրագործն, որ երկար ժամանակէ ի վեր Ալէքսանդրիա կը բնակէր և կեղծ անուն մ'և կեղծ անցագիր մը կը կրէր։ Ոճրագործը ձերբակալուելուն պէս Ռուսական հիւպատոսին յանձնուեցաւ, որ զայն Օտէսա գնացող առաջին շոգենաւը դրաւ Եգիպտական ոստիկանի մը հսկողութեան ներքեւ։ Ահա այդ շոգենաւն էր որ շաբաթի օրը մայրաքաղաքս եկաւ և հետեւեալ օրն Օտէսա գնաց։

Տան և եօթն ցոյն ատաղձագործք, որ երեք վայրս երթալու պատրաստուած էին, բարեբաղձութիւնը խաբեալով Դարդանէլ երթալու համար միայն անցագիր առած էին։ սակայն չյաջողեցան իրենց խաբէութեան մէջ, որովհետեւ անցագիրները քննելու պաշտօն ունեցող ոստիկանութեան գործակալը իմանալով որ Վոլոս պիտի երթային և հետեւապէս ըստ կանոնի անցագիր չունէին, բռնեցին զանոնք, երբ Ֆրէսնէի ընկերութեան շոգենաւը կը մտնէին։ Ասոնք առ այժմ բանտարկուած են ոստիկանութեան գրասենեակն և անցագրոց կանոնագրին տարամարդութեան համեմատ յաքսոր պիտի ղրկուին։

Բեգրսպուրկի ժուրնալն, որ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան բերանը կը համարուի, կը յայտարարէ թէ Հայաստանի սահմանագլխին վրայ Ռուսական զօրաց համախմբման նկատմամբ օտար լրագրաց տուած լուրերն ամենեւին հիմ չունին։

Եգիպտոսի նախկին դիկտատոր Արապի փաշայի որդին ի մօտոյ Լոնտրա պիտի երթայ, ուր առեւտրական գործերով պիտի զբաղի և մտադիր է Եգրբի ձեւով բազում անտիպ պաշտօնագրեր հրատարակել, որք նոր լոյս մը պիտի սփռեն Եգիպտոսի ապրումաբաղեստին 1881 յունվար 1էն մինչեւ իւր ձերբակալումը կատարած դէրին վրայ։

Գերմանական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ սպանութիւնք օրքան զօր կը շատնան Գերմանիոյ մէջ։ Էլբենգէրկի մէջ սրմադիր մ'իւր չորս զաւակներն սպաններ է։ Ըմքարտիբէնի մէջ մշակ մ'իւր անները, զոքանչն և քեռին մեռուցեր է, և Սաասրրի մէջ մորթուած դեռատի աղջկան մը դիակը գտնուեր է։

Անգլիական լրագիրք ամանք կը ծանուցանեն թէ Լոնտրայի ոստիկանութիւնը նամակ մ'առեր է Ֆենիանաց ընկերութենէն. ծանուցանող թէ հեռագրաց և թղթատարութեան պաշտօնատունն օդը պիտի հանեն, եթէ իրենց «եղբայրներն» Ֆենիքս-բառքի մարդասպաններն, ազատ չթողուին։

Բերայի ոստիկանութիւնն իլիա անուամբ մարդ մը ձերբակալեց, որ Բերայի եաղբեի փողոցին մէջ իտալացի մ'սպանող ոճրագործը կը կարծուի։

Կերչէն եկող ռուսական շոգենաւն երէկ 230 Չերքէզ դաղթականներ բերաւ մայրաքաղաքս։

Երէկ հրատարակեցինք Պ. Ցուպլիէ անուն Ֆրանսացի ըմբշին մէկ նամակն, որով ասպարէզ կը կարդար Բանայի անուն Հելլենացի էրակլեսին։ Յունական Ավկի լրագիրը՝ Պ. Բանայիի կողմէ հեռեւեալ պատասխանն հրատարակած է.

«Բանայի կը յայտարարէ թէ քանի որ Պ. Ցուպլիէ, որ Սիսան անուն Հայազգիէն յաղթուած լինելը կը խոստովանի, Սիմոնին չյաղթէ և իւր համբաւը տեղը չը բերէ հաստատութեան առջեւ, ան եւ է մէկու մը ասպարէզ կարդալու իրաւունք չունի, ուր կը մնայ Պ. Բանայիի, որ Պ. Ցուպլիէի յաղթող Սիմոնին հետ չափուելու պատրաստ լինելը կը յայտնէ։ (Այս վերջին յայտարարութիւն Պ. Սիմոնին դործին կուգայ)։

«Պ. Բանայի միանգամայն կը յայտարարէ որ եթէ Պ. Ցուպլիէ անպատճառ իրեն հետ մարտնչիլ կը բաղձայ, ինք փութով կ'ընդունի անոր առաջարկն, առանց որ եւ է շահու ակնկալութեան։ Այս պարագայի մէջ հետեւեալ հակառաջարկները կ'ընէ անոր.

«1. Ըմբշամարտն հրապարակաւ չլինի, այլ ի ներկայութեան վկայից և մամլոյ ներկայացուցչաց և արդիւնքը լրագրաց մէջ հրատարակուի։

«2. Մէն մի հակառակորդ հոգէ՞ Օսմանեան ոսկի յանձնէ երրորդ անձի մը։ ըմբշամարտէն յետոյ, առանդապահն՝ յանուն յաղթողին Ցունաց մէկ մարդասիրական հաստատութեան նուիրէ յաղթեալին 100 ոսկին։

«Այս միակ պայմաններով է և ա՛յլ շահագիտութեան նպատակաւ, որ Պ. Բանայի չափուելու պատրաստ է Պ. Ցուպլիի հետ, որ՝ ըստ իւր անձնական խոստովանութեան՝ իւր համբաւը չտկելու նպատակաւ միայն կ. Պոլիս եկած է։

Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագրին խօսքին նայելով, Միրտիթայ գլուխ Բրէնք Պիպ-Տոտա փաշա իւր խորին երախտագիտութեան զգացումը Վեհ. Սուլթանին ներկայել տալով թէ՝ իւր երիտասարդութեան և թէ՝ ուրիշ քանի մը պարագայներու պատճառաւ չէ ուզեր ընդունիլ Լիբանանու կառավարչութեան պաշտօնը, զոր Բ. Դուռն առաջարկած էր իրեն։

Պրուսայի պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ առեւտրական նախարարութիւնը բաղում վարդի տունկեր ղրկեր է ի Պրուսա, որպէս զի յիշեալ կուսակալութեան մէջ հաստատուած Քըզանլըքցի Դարլուվացի և Ճուտաացի դաղթականք, որք վարդի մշակութեան հմուտ են և իւղ հանելու արհեստը գիտեն, մշակեն զանոնք։

Երեկ գիշեր ժամ 3ին միջոցները Ֆենէրի Քիրէմիտ մահալլէսի կոչուած թաղը հրդեհ ծագելով 15ի չափ փայտաշէն տուն այրեցան։ Հրդեհը թէպէտ ժամ 8ին միջոցները մարեցաւ, սակայն քիչ մը վերջը դարձեալ բռնկեցաւ. բարեբաղդաբար արդէն պատրաստի եղած օգնութիւնը շուտով առաջքն առին։ Հրդեհին մարելու միջոցները ծրարելոյ մը փչելով 6 ջրանկիր փլատակաց ներքեւ մնացին երեքը մեռան և երեքը ծանրապէս վիրաւորեցան։

Սթամպուլ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագրին արտօնատէր Պ. Քիրեաքոզուլոյ հինգ ոսկի տուգանաց դատապարտուեր է Բերայի պատժական ատենէն, յիշեալ երկու լրագրաց միջեւ ասկէ առաջ բացուած պատոյ դատին ատենագրութիւնն այլափոխած և դատարանին նախագահին նախատական խօսքեր վերագրած լինելուն համար։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 6 ապրիլ.

Այս աւուր Թայմզ կ'ըսէ. — Ոստիկանութիւնն երէկ թէ՛ Լոնտրայի եւ թէ՛ Պիրմինկէմի մէջ մեծ քանակութեամբ Նիհրոյ-Կիսէրին գրաւեց, եւ այս պատճառաւ քանի մը կարեւոր ձերբակալութիւնք եղան.

Փարիզ 6 ապրիլ.

Լոնտրայէն եկած լրոց նայելով, թագուհւոյն առողջութիւնը մտահոգութիւն կ'ազդէ.

Պէրլին 6 ապրիլ.

Սայիտ փաշա իրիկուան ժամ 9ին հոս հասաւ, եւ երկաթուղւոյն կայարանն ընդունուեցաւ դեսպանատան բոլոր անդամներէն.

Վիէննայէն կը ծանուցանեն թէ Կաւիցիոյ կառավարիչ Թոմնաքի կոմսն հրաժարական պիտի տայ ի մօտոյ.

Լոնտրա 7 ապրիլ.

Բանի մը զգուշական միջոցներ հրամայուեցան. Կառավարական պաշտօնատանց առջեւ դրուած պահակ զինուորներէն զատ, որոց մեծ մասը ձիաւոր են, պահակատոցներուն թիւն ալ պիտի աւելնայ եւ տինամիթի վաճառումն ոստիկանութեան կանոնաց պիտի ենթարկի.

Լոնտրա 6 ապրիլ.

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ ներքին գործոց նախարար Սըր Վէրնոն Հարքուր՝ տինամիթի ծածուկ մթերանոցներ գտնուելուն նկատմամբ եղած հարցման մը պատասխանելով հաստատեց թէ Տալթըն անուն Ամերիկացի Ֆենիան մը ձերբակալուած է, որոյ քովէն 175 հազարակրամ տինամիթ պարունակող քանի մը մտուկներ գտնուեր են։ Ուրիշ Ֆենիան մը, որ նմանապէս ձերբակալուած է, Ամերիկայի վրայ քաշուած 900 Անգլիական ոսկւոյ փոխանակագրեր ունէր իւր վրայ։ Պատճառներ կայ կարծելու, ըսաւ նախարարը, թէ Տալթըն վերջին օրերս Ռէսթմինսթրի-պալատին առջեւ պատահած պայթման հեղինակն է։ Նախարարն յարեց թէ ոստիկանութիւնն ասկէց զատ գործարան մը գտած է, ուր գաղտնապէս տինամիթ կը շինուէր։ Սըր Վ. Հարքուր վերջացուց ըսելով թէ այս իրողութեան առջեւ՝ կառավարութիւնը պայթուցիկ նիւթոց շինութեան եւ գործածման վրայ հոկողութեան օրէնք մը կը պատրաստէ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցնտեսական Միութեան ընդհանուր ժողովը այսօր գումարեցաւ Ղալաթիոյ ազգային մատենադարանն, ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և Ցնօրէն ժողովոյ Ատենապետ Կիւմիւեան Մեծ. Յովհաննէս էֆէնտիի տուած տեղեկութիւններէն հասկցաւ որ վեց անդամէ բաղկացեալ Ցնօրէն ժողովոյ անդամոց մեծամասնութիւնը չկրնալով գումարիլ, ինքն ալ յաւահատած և գործնապէս հրաժարած է։

Ժողովը Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութեամբ որոշեց որ առայժմ Ցնօրէն ժողովը երեք անդամէ բաղկանայ, և Կիւմիւեան էֆէնտիի հրաժարականը չընդունելով, անոր յանձնեց երկու անդամներ ընտրել, և անոնց հետ գործել մինչև ցնոր տնօրէնութիւն։

Այս գիշեր և վաղը ցերեկ նէս օրէն եաքն Օրթագիւղի Թատրոնին մէջ Հայկական կրթարանին ազգերասաց կողմէ ներկայացումներ պիտի տրուին, որոց հասոյթը թաղին վարժարանին և Ազգային Հիւանդանոցին պիտի յատկանայ։

Վաղը ցերեկի ներկայացման մէջ պիտի բանախօսէ Տ. Եղիա Տէմիրճիպաշեան՝ նիւթ ունենալով Անոյշ-բէրու-Ղիւն։ իսկ ներկայացուելիք թատերգութիւնն է Յովսէֆ Գէլէճէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

Այս պահուս քաղաքական կարեւոր խնդիրներ չեն յուզուիր Եւրոպիոյ մէջ։ Գլխաւոր մայրաքաղաքներէն եկած կարեւորագոյն լուրերը վերաբերութիւն ունին ընկերվարական-յեղափոխական շարժմանց և դաւադրութեանց, որք վերջ դնելէ հեռի են, հակառակ պետական և ոստիկանական ամենախիստ միջոցներու։ Ռուսիա կը պարտուի արժանավայել չքով ոտնելու իւր արդի կայսեր թագադրութեան և օծման հանդէսն, ուստի և կը դղրդանայ Եւրոպիոյ մէջ խնդիր յարուցանելէ։ Զատկի ոտնին առթիւ Եւրոպական գլխաւոր խորհրդարանք փակուած էին վերջին երկու շաբաթներուն մէջ, և քաղաքական կարեւոր վիճաբանութիւնք տեղի չունեցան։ Մեծն Բրիտանիա բոլորովին իւր ներքին հոգերով զբաղած է, և իրրեւ արտաքին խնդիր այս պահուս իրեն փոքր ի շատ մը տհոգութիւն կը պատճառէ միայն Հարաւային Ափրիկէ, ուր ինչ ինչ անկարգ ցեղերու դէմ Անգլիական հպատակները պաշտպանելու խնդիր մը ծագած է, և կը փախցուի թէ Զուլուներու և Պոէրներու պատերազմաց նման նոր կռիւ մը հարկաւոր չլինի։ Եգիպտոսի խնդիրն իւրկարեւորութիւնը կորուսած է. որովհետեւ ամեն կուսակցութիւնք համոզուած են թէ ժամանակ մը անհնար է Անգլիոյ հովանաւորութիւնը բառնալ Եգիպտոսի վրայէն, և երբ Անգլիական հովանաւորութիւնը պակաս չլինի, նոր անկարգութեան մը երեւիլ չլինելէ զատ, յոյսեր կան թէ փաշաներու երկիրը տակաւ պիտի բարեկարգի և պիտի բարգաւաճի։ Ֆրանսայի մէջ, Միապետականաց ձեռքնիսուած դաւադրութեանց, զրոյցներուն և երկիւղներուն յաջորդած են ծայրայեղ Հանրապետականաց և Ընկերվարականաց կամ Անիշխանականաց դաշնակցութեամբ յղացուած խորհրդոց ծանրագոյն երկիւղներն, որք աւելի հիմնաւոր են։ Ընդարձակ խորհրդածութիւններ ներշնչող նիւթ մ'է մտածել թէ Եւրոպա հիմա աւելի խորին կերպիւ յուզուած է այս տեսակ խնդիրներով քան 1848ին, որ տասն և իններորդ դարուս մէջ, ընկերային յեղափոխութեան ոգւոյն Եւրոպիոյ մէջ կատարեալ արտայայտութեան տարին կը համարուէր ցարդ։ Եւ յիրաւի, մինչ 1848ի յեղափոխութիւններն ու հանրապետական շարժումներն իրենց նպատակ ունէին գլխաւորապէս կառավարական դրութեանց փոփոխումը, ներկայ տարւոյ յեղափոխական յուզմանց և ձեռնարկութեանց նպատակը շատ աւելի ընդարձակ է, ըստ որում կը միտի հիմնովին փոխել կամ բառնալ ոչ միայն կառավարական դրութիւններն, այլ և ընկերային ու ընտանեկան ամեն կարգերն ու կանոնները։ Ցառաջդիմութիւնը կամ յետադիմութիւնը աչքի զարնելու կերպիւ երեւան կուգայ երբ ըսենք թէ 1848ի յատկանիշն էր «Ցեղափոխութիւն», իսկ 1883ի յատկանիշն եղած լինել կը թուի «Անիշխանութիւն»։ Այս երկու թուականք կը համապատասխանեն՝ մեր ըմբռնումին համեմատ՝ անցեալ դարու 1789ի և 1793ի թուականաց։ Կ'արժէ որ ուշադրութեամբ հետեւինք այս ընկերային խնդրոյ, ուստի առիթ պիտի ունենանք ի մօտոյ առաւել ընդարձակապէս խօսելու։ Ֆրանսայի մէջ յուզուող արտաքին խնդիրները վերաբերութիւն ունին մի միայն գաղթականութեանց ընդարձակման ու զարգացման, բայց գլխաւորապէս ընդարձակման. որովհետեւ Ֆրանսացիք թէպէտ երկու երբեք դարէ ի վեր մեծ երկիրներ գրաւած են Ասիոյ, Ափրիկէի և Ամերիկայի եղերաց վրայ, և գաղթականութիւններ հաստատած, բայց ի բաց առեալ թերեւս զձեզայիր, որ իրենց շատ մօտ կը գտնուի, գերեթէ ո՛չ մին չարունակաբար իրենց ձեռաց մէջ պահել, զարգացնել և Անգլիական գաղթականութեանց նման՝ վաճառականութեան ու արտադրութեան մէկ մէկ նշանաւոր վայրեր ընել չեն յաջողած։ Մինչդ որ, Եւրոպական ո՛չ մէկ ազգ երբեք հաւասարած է գօրաւոր գաղթականութիւններ հաստատելու և պահելու մտոյն Անգլիացւոց հանրածանօթ յաջողութեան, որ բնատուր ձիրք մը լինել կը թուի, արդիւնք իրենց կղզիացեալ դիրքին և գործնական ոգւոյն։ Բայց թէպէտ Ֆրանսա Եւրոպիոյ ցամաքին վրայ պատուական մաս մը գրաւած է, Մեծին Բրիտանիոյ չափ այժմ պէտք ունի ընդարձակ գաղթականութիւններ ունենալու Եւրոպայէն դուրս. որովհետեւ թէպէտ Ֆրանսական ժողովուրդը շատ քիչ կ'աճի, բայց Ֆրանսայի հողն արդէն քիչ կուգայ իւր արդի բնակչաց իսկ

և չափազանց նեղ՝ ճարտարութեան ու ձեռներէցութեան ոգւոյն արդի պահանջմանց։ Ամատ գրամագլուխներ կան և դրամն ամ ան է. նոր սեբունդը մանաւանդ գործունէութեան ասելի ընդարձակ ասպարէզներ կը փնտռէ։ Մայր-Հայրենեաց (Ֆրանսայի) հողը չափէն ասելի մը չակուած և հոգնած է շատ տեղեր. պէտք է գտնել կոյս հողեր, որք նուազագոյն աշխատութեամբ ծախիւք առատ եկագոյն արդիւնք տան, պէտք է վերջապէս պատրաստուիլ ապագային համար, երբ Ֆրանսա, որ Եւրոպայի կողմէ հողային ընդարձակմանց շատ հիմնաւոր ակնկալութիւններ չկրնար ունենալ, արդէն 40 միլիոնի մօտ բնակիչներով խճողեալ լինելով, բոլորովին անբաւական պիտի լինի անուցանելու այն նորանոր միլիոնները, որք աւելնան տարիներու ընթացքին մէջ։ Այս տեսակ խորհուրդներ Ֆրանսական արդի սերունդը կը մղեն Եւրոպայէն դուրս մշակութեան և վաճառականութեան յարմար ընդարձակ երկիրներ ձեռք ձգել և զօրեղապէս պահպանել, որպէս զի Ֆրանսայի աւելորդ ժողովուրդն, աւելորդ դրամագլուխն ու աւելորդ խելքն ի միասին գործունէութեան նոր վայրեր գտնեն անդ։ Մեք արդէն նշանակած են Թոնքինի, Բոնկոյի և Մատակասքար կղզւոյ մասին եղած ձեռնարկներն, որոց ամենն ալ ծնունդ են նոյն գաղափարին, և այս Տեսութեան մէջ մեր հասատանելիք մէկ նոր բանը սա է թէ Ֆրանսացիք այժմ մեծագոյն աշխուժիւ կը շարունակեն նոյն խընդրոյ քննութիւնն, և մանաւանդ Մատակասքարի խնդիրն այժմ շատ կը զբաղեցնէ զիրենք։ Ընդարձակ և զօրաւոր գաղթականութիւններու ունենալու մասին Ֆրանսայի ձեռնարկներուն գլխաւոր գոյն հակառակորդն եղած է միշտ Անգլիա, որ ամեն անգամ որ Եւրոպիոյ մէջ վէճ կամ կռիւ մ'ունենար իւր հզօր դրացւոյն (Ֆրանսայի) հետ վրէժխնդրութեան առաջին փորձը կը կատարէր անոր հեռաւոր գաղթականութեանց վրայ, որք յԱմերիկա, ի Հնդկական Ովկեան և ի Հնդկաստան, և որովհետև Անգլիոյ նաւային զօրութիւնն իրեն մեծ առաւելութիւն մը կուտար հեռաւոր ծովերու վրայ պատերազմներ մղելու մասին, Անգլիա գրէթէ միշտ կը յաջողէր տարացնել Ֆրանսական գաղթականութիւնները, որոց մեծագոյն մասը Մեծին Բրիտանիոյ ձեռաց մէջ կը գտնուին այժմ, բնականայէն սկսեալ մինչեւ Հնդկաստանի ներսերն։ Արդ, ժամանակ մը, երբ Հնդկաստան երթալու համար Անգլիացիք միակ ճամբայ մը ունէին, այն է՝ Բարեյուսոյ Հրուանդանէն դառնալով, Մատակասքարի նման բարեյուսոյ Հրուանդանին սպառնացող զօրաւոր կայարանի մը Ֆրանսացւոց ձեռքը դտնուիլը մեծահոգութեան մեծ նիւթ մը կը բնար լինել Անգլիացւոց, որք իրենց հակառակորդաց հոն հաստատումը կրնային արդելք մը նկատել Հընդկաստանի հետ իրենց ազատ յարաբերութեանց, և զարմանալի կընայ թուիլ որ տակաւին այսօր նոյն առարկութիւնն ընողներ կան։ Բայց այժմ խնդիրը տարբեր վիճակի մէջ կը ներկայանայ, քանի որ Սուէզի Ջրանցքը կայ, որ Հնդկաստան երթալու համար պէտք չմղուիր Հարաւային Ափրիկէի ծայրը դիմելու։ Դիտելի է սակայն թէ Անգլիական վաճառաբարձ շատ նաւեր, մանաւանդ առագաստանաւեր, Սուէզի Ջրանցքը մտնելու համար վճարուելիք ծանր տուրքէն ազատ մնալու նպատակաւ, տակաւին նախապատիւ կը համարին Բարեյուսոյ ճամբով երթալ ի Հնդկաստան։ Զի արդ և իցէ, այսօր Ֆրանսա և Անգլիա անհամաձայն են Մատակասքարի մասին, թէեւ այս անհամաձայնութիւն առ այժմ հեռի է թշնամական բնութիւն ունենալէ։ Ֆրանսացւոց պահանջումները Մատակասքարի քիչ քրիստոնեայ թագուհւոյն անկախութեան և անոր ստացուածոց ամբողջութեան կը դպչին յայտնապէս, ըստ որում անոնք կը պնդեն թէ կղզւոյն մի կարեւոր մասն իրենց պէտք է թողուի, և մնացեալ մասին վրայ եւս Ֆրանսական հրամանները ընդարձակ իրաւունքներ պէտք է վայելեն։ Իսկ Անգլիա, որուն գիտելի Մատակասքարի թագուհին իւր երկու դեսպաններով, մասամբ Անգլիական չահերու նկատողութեամբ, մասամբ ալ վայրենութենէ բողբոքականութեան դարձած վեհապետուհւոյ մը և անոր անմեղ հպատակաց անիրաւութիւն մը չլինելու մարդասիրական և քաղաքակրթական տեսութեամբք՝ կ'աշխատի չափաւորել Ֆրանսայի պահանջումները, բայց խնդիրն առակախ կը մնայ առ այժմ։

Եւրոպիոյ հանդարտ վիճակը կ'անդրադառնայ Բ. Դրան խորհրդոց մէջ, ուր քաղաքական ծանրակշիռ խնդիրներ չեն յուզուիր բարեբախտաբար։ Իրաւ է որ, Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ, Դարատաղցւոց և Ալպանիացւոց յարաբերութիւններն, և Ասիոյ կողմն, Արաբիոյ մէջ, Արաբ ցեղերուն և Օսմ. իշխանութեանց յարաբերութիւնները մտահոգութիւն պատճառելու բնութիւն մ'ունին։ Դարատաղի սահմանագլխոց անվերջանալի ուղղութեան առթիւ, Ալպանիացիք կը գանգատին թէ իրենց գաւառակներն ու գիւղերը կը թողուին Դարատաղի իշխանապետութեան, որուն հպատակիլ ամենեւին չեն ուզեր, իբրեւ այլասեռ և այլակրօն ազգի մը։ Մեք անկեղծապէս կը համակրինք Ալպանիացւոց այս գանգատներուն. որովհետեւ Դարատաղ, որ լոկ Սլաւ կառավարութիւն մ'է, պարտի Սլաւ ժողովրդոց վրայ միայն իշխել. և երբ գիտենք թէ այդ փոքրիկ իշխանապետութեան քիչ մը հող տալով, ապրուստի և նիւթական բարգաւաճման միջոցներն անոր ընձեռել փափաքող մեծ տերութիւնք կարող էին Հէրսէքի կողմէ Սլաւ-քրիստոնեայ բնակիչներ միայն ունեցող քաղաքներ և գաւառակներ թողուլ Դարատաղի և չբրին, որպէս զի Աւստրիա, որ այդ գաւառակաց տիրելու պատրաստուած էր, չկշտանայ, և ձեռնարկեցին Թուրքիոյ հպատակ Ալպանիական հողեր տալով գոհ ընել Դարատաղն, յայտնի է որ իրաւունքն ու արդարութիւնը դժգոհ պիտի լինէին ազգութեան տարրական ըստ կրզրանց դէմ գործուած այսպիսի բռնաբարումէ մը, և երբ քաղաքական խնդիր մը սխալ ճամբու մը մէջ մնէ, հարկաւ դժուարութեանց կը բաղխի անոր լուծումը։ Կ'ըսուէր թէ Բ. Դրան ինք կը գրգռէ Ալպանիացիներն, որպէս զի Պերլինի վեհաժողովին որոշմանց դէմ հակառակին, բայց երբ այսպէս գիտենք թէ Ալպանիացիք օ՛րչափ իրաւունք ունին գանգատելու, անշուշտ հաւատ չենք կընար ընծայել այդ տեսակ զրոյցներու, որոց նպատակն է Եւրոպական դիւանագիտութեան վեհաժողովոյ մէջ գործած մէկ խոշոր սխալն աքօղել։ Բայց այս խնդիր մի ուրիշ կողմ ունի, որ աւելի հետաքրքրաշարժ է, և ապագային համար մեծագոյն կարեւորութիւն ունի, այն է՝ Ալպանիացւոց մէջ ազգութեան զգացման արթնալը։ Ալպանիացիք, որք, Իսլամ, ցոյն թէ կաթոլիկ, 2 կամ 3 միլիոն հոգւոյ կը հասնին, և հոգ կերպիւ կը բընակին Եանեայի, Շքոտրայի, Մանաստիրի, Քոսովայի և Սէլանիկի կուսակալութեանց ներքեւ, Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ այսօր կարեւոր դերն ցեղն են թուով և զօրութեամբ։ որովհետեւ Պուլկարաց մեծագոյն մասին բաւական արդէն անջատուած է Օսմանեան տերութեան ճակատագրէն։ Եւ մինչ այսպէս իրենց մէջ ազգութեան զգացումը կը զարթնու, դիտելի է որ Ալպանիա մէկէ աւելի օտար ազդեցութեանց ենթակայ կը դտնուի։ Աւստրիա մի կողմէ և Իտալիա միւս կողմէ կը ներդործեն այս միամիտ և քաջ ժողովրդեան վրայ, և ապագայ խնդիրներ կը պատրաստեն, զորս գուշակելու համար մեծ հեռատեսութեան պէտք չկայ։ Իսկ Արաբիոյ մէջ գործոց վիճակն վերայ ճիշդ տեղեկութիւնք չկան. հոն ո՛չ հեռագրեր կան, ո՛չ լրագրաց թղթակիցներ. ինչ որ մերթ ընդ մերթ տեղեկանալ կէս-պաշտօնական մամլոյն հրատարակութիւններէն՝ այս կամ այն Արաբ Շէյխի և Օսմանեան զօրաց միջեւ տեղի ունեցած կռիւներու կը վերաբերի, յորս երբեմն ապստամբք յաջողութիւն կ'ունենան։ Նմանօրինակ լուրեր կուգան նաեւ Ափրիկեան Տրիպոլոյ Օսմ. նահանգին քանի մը Արաբ ցեղերուն նկատմամբ։ Բայց առ այժմ կարեւոր հեռատեսութիւն մը չենք կրնար հանել այս թերի տեղեկութիւններէ, եւթէ ոչ սա՝ թէ Օսմ. տերութեան մէջ տեղ տեղ կան կէս վայրենի ցեղեր, որք կէս-անկախութիւն մը կը վայելեն և հաշտ չեն Օսմ. իշխանութեանց հետ։

Բ. Դրան զբաղեցնող խնդրոց մէջ կարեւորագոյնը կրնանք համարել առեւտրական դաշնագրոց վերաքննութեան խնդիրն։ Այս մասին մեր պարբերաբար հրատարակած տեղեկութիւններէն ընթերցողք գիտեն արդէն թէ, ըստ որում Եւրոպական տերութեանց հետ կնքեալ առեւտրական դաշնագրութեանց պայմանաժամերն այս միջոցիս կը լրանան, Բ. Դուռը կ'ուզէ զանոնք փոփոխել, ըստ արժէքին (՝՝ Ըստ՝՝) առնուած մաքսերուն տեղ տեսակական մաքսագին մը (դրէյֆ «Էրէյֆ») որոշելով։ Այսպէս ընելով, տեսակ մը վաճառաց մանաւանդ բանուած կամ ճարտարարուեստից նիւթ եղած վաճառաց վրայ մաքսագինը պիտի աւելցնէ։ Այս տեսակ փոփոխութիւն մը պահանջելով, Բ. Դրան նպատակը կրկին է. կ'ուզէ Տէրութեան հասոյթներն աւելցնել՝ մաքսագնոց բարձրացմամբ, և երկրին բնիկ արհեստները քաջալերել՝ նմանօրինակ արհեստից Եւրոպական արտադրութեանց վերայ ծանր մաքս դնելով, որպէս զի երկրին մէջ շատ սպառում չունենան։ Տնտեսագիտութեան տարրական սկզբանց տեղեակ անձի մը համար յայտնի են այն առարկութիւնք որք կրնան լինել այս մասին։ Առաջին կէտի նկատմամբ կընայ ըստ իլ թէ Տէրութեան հասոյթն աւելցնելու սահմանուած դրամագումարն ա՛չ թէ օտարազգի արտադրողին ու վաճառողին, այլ բնիկ գնողին ու սպառողին գրպանէն պիտի երթէ. որովհետեւ գործարանք և վաճառատունք սովորեն մաքսագինը բարդել իրենց վաճառաց գնոյն վրայ։ Հետեւաբար, մաքսերն անուղղակի տուրք մ'են, զոր երկրին ժողովուրդը կը վճարէ, և անոնց բարձրացումը՝ արտաքոյ վրայ յաւելում մը։ Երկրորդ կէտի նկատմամբ պէտք է ըսենք թէ յիրաւի քանի մը կռռֆներ կամ գործարանատերք կը շահին, բայց սպառող դասերը կը տուժեն, երբ մաքսագնոց յաւելումովք իրենց օրական պիտոյից վերաբերեալ վաճառք ստանան։ Եթէ մեր երկրի մէջ կան (՝՝.՝՝) այնպիսի գործարանք ու Լռռֆներ, որք օտար երկիրներէ բերել տրուածներէն աւելի ը՝ և աւելի ոչ՝ վաճառք կըրնան արտադրել, զանոնք քաջալերելու համար հարկ չկայ մաքսերը բարձրացնելու. վասն զի ժողովուրդն ուր որ լաւն ու ժամանը գտնէ, զայն կը գնէ. իսկ եթէ մեր բնիկ արտադրութիւնք օտար երկիրներէ եկած վաճառքը սուղցնելու պայմանաւ միայն կրնան վաճառելի լինել, ըսել է որ անոնց քաջալերման համար ժողովուրդն ընդհանրապէս տուգանք մը վճարելու պիտի դատապարտուի։ Կան սակայն լուսազգայ միջոցներ, որք ուղղակի կրնան քաջալերել բնիկ արհեստներն ու ճարտարութիւնը, և զորս մեր արդի լուսամիտ նախարարութիւնն անշուշտ ի գործ պիտի դնէ։

Բայց ինչ որ բանակցութեանց նիւթ կը լինի Բ. Դրան և դեսպանատանց միջև, այս կարգի տնտեսական նկատողութիւնք չեն. զի Եւրոպացիք միջոց ունին Թուրքիոյ ժողովրդէն ետ առնելու այն աւելի մաքսագին, զոր վճարեն Թուրքիոյ կառավարութեան։ Այդ բանակցութիւնք աւելի խնդրոյն ձեւերուն, քան թէ հիման կը վերաբերին։ Բ. Դուռը մանաւանդ Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Իտալիոյ հետ ունեցած առեւտրական դաշնագրերը կ'ուզէ գործադրութեան դարձնել բայց ժամանակին չէ ծանուցեր։ Ասկէ կը հետեւի եղեր թէ այդ դաշնագիրը երկարագոյն ժամանակ կրնան գործածելի լինել, բան որչափ չուզեր Բ. Դուռը։ Կը յուսանք սակայն թէ այս մասին Բ. Դրան և տերութեանց միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնք, որք երկրին տնտեսական կացութեան վրայ անդպաստ ազդեցութիւն կրնան ունենալ, շուտով կը կարգադրուին, երկրին ճշմարիտ շահուց հասկցողութեան ու պահպանութեան հիման վրայ։

Բ. Բ.

ԹՆԴԻՐ

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏՐՈՅ

—o—

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾՈՂՈՎ

20 հոկտ. 1867, Ի Ղ-ԼԸՐԻ-

—

ԱՏԵՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՈՒՆԱԿ ՊԷՏԻ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆ 42 ԵՐԵՍԽՕՍԱՅ

—

ցեղ ատենական գործողութեանց, Սերվիչէն էֆէնտի, իբրև խառն ժողովոյ Ատենապետ, ինչ ինչ առաջարկներ կը ներկայէ ժողովոյն։

Սերվիչէն էֆ. — Անգլիացի մը գլեռը կը մտնէ լոպալու համար, և ուրիշ Անգլիացի մը եղերքը կանգնած զանի կը գիտէ եղէր. լողացողն յանկարծ հոսանքին կը բընդնուի, կ'ընկղմի և օգնութիւն կ'աղաչէ. սակայն իրեն ձեռնտու մը չգտնուիր և խեղդամահ կը մեռնի։ Կը հարցնեն գիտող Անգլիացիին թէ ինչու ձեռքդ չտուիր զանի փրկելու համար։ Պաղ արիւնով մը կը պատասխանէ. «Որովհետեւ չէի ճանչնար զինք և առաջուց ինձ ներկայացուած չէր։» Անգլիացիք ձեւի և արարողութեանց սիրահար են, և մինչեւ անգամ մարդ մը, հայրենակից մը կորսուի, փոյթերնին չէ, բաւական է որ ձեւն յարգուի։

«Այսօր մեր Ազգը մօտալուտ վտանգի մը եղերքը կ'որորուի, և եթէ Անգլիացւոց սովորութեան պէս ձեւերը նկատուին, կորուստն անխուսափելի է։ Ամեն բանի հիմը պէտք է քննել, և խառն ժողովը թէև Երեսփոխանութենէն ընդունած չէ իւր պաշտօնը, սակայն կը փափաքի օգտակար ըլլալ Ազգին, անոր ամբողջութեան սպառնացող չարիքը կը գիտէ, և այս նպատակաւ քանի մը առաջարկներ կը ներկայացնէ Երեսփոխանութեան, այն յուսով որ Ազգ. Երեսփոխանութեան մէջ Անգլիացւոց բնութեան հետեւողներ չեն գտնուիր։ Եւ ըստ որում 71 հոգիով Ընդհանուր ժողով դումարելը ցարդ անկարելի եղած և Երեսփոխանութիւնն աւելի նուազ թուով նիստ կազմելու որոշում տուած է, ուստի այս օրուան յուզումներք խնդրոյ վրայ ներկայ Երեսփոխանաց կարծիքն հանկնալէ ետեւ, բացակայից ալ կարծիքը կ'ընդունուի, և ահա այս հիման վրայ Ատեներ բացուած է։

«Սահմանադրութեան դադարման, ապարդիւն մնալուն և Ազգին ներկայ ապահից մէջ գլորելուն պատճառները մի և նոյն են, և չէ թէ իրաց այս վիճակը Սահմանադրութեան դադարումէն հետեւած է։ Հիմ չունեցող չենք մը զարդարանք չընդունիր. որովհետեւ քաջալերման ենթակայ է։ Ակէ յառաջ Պատրիարքարանի կառավարութեան ձեւ մը տրուեցաւ, այն է Սահմանադրութիւնը. բայց ասիկա գործիք մ'է միայն, ձեւերը միայն ցոյց կուտայ, և անոնք որ կը կարծեն թէ Ազգին ապագայն անկէ կախում ունի, մեծապէս կը սխալին։ Ազգը ներկային մէջ ինքզինք կառավարելու և իւր ապագայն բարեկարգելու համար՝ միայն եկեղեցական իշխանութիւն մ'ունի։ Եկեղեցականութիւնն այսօր մեր Ազգին մէջ նիւթապէս և բարոյապէս թշուառ կացութիւն մ'ունի։ Ո՞վ կը հանդուրժէ այսպիսի վիճակի մը։ Աբժանաւոր և բանիրուն եկեղեցականներ հասցնելու, անոնց վիճակը բարւոքելու, յարաբերութեանց կանոնաւոր ընթացք մը տալու և Ազգին հիմնական պիտոյքն հոգալու համար դրամ պէտք է։

«Ամենակարեւոր խնդիր մը, որուն վրայ պիտի խօսիմ հիմա։ Մինչեւ ցարդ մեր Ազգին մէջ բարեպաշտական հաստատութեանց մատակարարութեան համար ինչ միջոց որ կը գործադրուէր, նոյն ընդունուած էր նաեւ քաղաքական վարչութեան մը մատակարարութեան համար։ Ասի սխալ սկզբունք մ'է, որովհետեւ ո՛չ որ իւր կարծիքին հակառակ երեւցող քաղաքական վարչութեան մը դրամ կուտայ. հետեւապէս, վարչական մեքենան չգառնար. պէտք է ուրեմն հիմնական տուրք մը հաստատել, որով կարելի ըլլայ թէ՛ կեղրոնը և թէ՛ գաւառներն օրինաւորապէս կառավարել։ Եթէ Ընդհանուր ժողովն սկզբունքն ընդունի, մանրամասնութեանց համար Խառն ժողովը ծրագիր մը կը չինէ։

Այս ընդհանուր խորհրդածութեանց վրայ ժողովականք լռութիւն կը պահեն, և Սերվիչէն էֆ. վերջապէս խօսք առնելով, կը շարունակէ.

«Խառն ժողովը կ'առաջարկէ որ տուրքը իբր նուէր չհաւաքուի, այլ ամեն տեղէ հաւաքելու պայմանաւ ամեն անհատէ մէկ զրուշ առնուի, որուն կէսը տեղական ազգային մատակարարութեան, և միւս կէսն ալ կեդրոնական վարչութեան ընդհանուր ծախսոց յատկանայ։ Մի՛ կարծէք թէ վիճակային Առաջնորդները դրամական մասին կեդրոնական վարչութենէն նուազ դժուարութեանց ենթակայ են. եթէ անոնց վիճակն ալ չապահովի, վարչական մեքենան չկրնար գործել, և ահա այս դիտմամբ է որ հաւաքուելիք տրոց կէսը Առաջնորդաց յատկացնել արժան դատուեցաւ։

«Բաշխման եղանակն այս կերպով որոշելէ ետեւ, հաւաքումը ուղղակի Տէրութեան ձեռքով պիտի կատարուի. Պատրիարքարանը իրեն ենթակայ մասն ուղղակի Արքունի գանձէն պիտի ընդունի պայմանական ժամանակներու մէջ. և գաւառներու մէջ Առաջնորդները Մալ Սանդղներէն՝ ինչ որ սահմանուի իրենց համար։

Փաշա Գեորգ էֆէնտի. — Հաշիւ եղած է արդեօք թէ Թուրքիոյ մէջ օ՛րչափ Հայ կայ, և օ՛րչափ տուրք կարելի է հաւաքել։

Սերվիչէն էֆէնտի. — Թէեւ օրինաւոր ազգահամար չկայ, սակայն վեր ի վերոյ հաշուով մը 1 1/2 կամ 2 միլիոն ժողովուրդ ունիք։ Տէրութիւնը Առաջնորդ պէտէլէ անունով տուրք մը կը հաւաքէ, և ի հարկէ ձեռքը ցուցակ մ'ունի, այս առթիւ կարելի է նաեւ օրինաւոր ազգահամար մը ձեռք անցունել՝ զայն կատարելագործելով։

«Արդէն այս տուրքը հաւաքողը Տէրութիւնն ըլլալով, մանրամասն պարագայներուն վրայ անոր հետ պիտի խօսուի։ Իմ հաստատ կարծիքս այն է որ առաջարկուած գումարը 1 1/2 կամ 2 միլիոն ղուրուշ կընայ գոյանալ. եթէ ապացուցուի որ 100,000 հոգիէն աւելի չելներ, և 100,000 ղուրուշէն աւելի ստակ յառաջ չգար, այն ատեն խնդիրը կը փոխուի և այս տեսակ տուրք մը հաստատելու հարկ չմնար։

Ե. Աբեղ էֆ.— Լսեցինք որ Սերվիչէն էֆ. Սահմանադրութիւնը քիչ ատենէն Ազգին վերադարձնելու համար Ֆուատ փաշայէն խոստում ընդուներ է, հետեւապէս որոց խնդիրը յուզել առ այժմ աւելորդ է, քանի որ Սահմանադրութիւն չկայ։

Ռ-ոնէնան էֆ.— Խառն ժողովն Երեսփոխանութենէն արտօնութիւն կը խնդրէ տուրք մը հաստատելու, որու եղանակը ինք կ'առաջարկէ։ Տրոց սկզբունքը իւրաքանչիւր անհատի կարողութեան չափը կ'ենթադրէ. սակայն այս տեսակ տուրք մը հիմ չունի և անոր մէջ ուրիշ բան չերեւար եթէ ոչ հաճոյք մը։ Խառն Ժողովն իրաւունք ունի՞ արդեօք այս կերպ տուրք մը հաստատելու, և անոր սկզբունքը արդարութեան համաձայն է միթէ։ Ես այնպէս համոզուած եմ որ ո՛չ միայն այս արդարութեան հակառակ է, այլ և անոր գործադրութիւնն անկարելի է և մեծ անտեղութիւններ կ'արտադրէ։ Օրինակի համար, 15 հոգիէ բաղկացեալ ազգատ ընտանիք մը 15 ղրուշ պիտի վճարէ տարին, մինչդեռ անդին 5 հոգիէ կազմուած կարող ընտանիք մը միայն 5 ղրուշ պիտի տայ, որ մեծ անիրաւութիւն է։

Սերվիչէն էֆ.—Այս տուրք չէ թէ հաճոյքի, այլ կարողութեան վրայ հիմնուած է, և բնականաբար ազգատէն ստակ չպահանջուիր։

Ռ-ոնէնան էֆ.— Հարուստներուն կարողութեան չափը ստուգանաբար իրարմէ կը տարբերի, և երբ ազգատ մը կը նայի որ իրմէ աւելի կարողութիւն ունեցող մը իրեն հետ մէկտեղ 1 ղրուշ պիտի վճարէ, չպիտի ընդունի։ բայց եթէ ասոր ալ առարկուի թէ Տէրութիւնը բռնի կրնայ առնել, տակաւին ազգատը պիտի բողոքէ։ Առաջարկութիւնը չեմ ընդունիր, որովհետեւ արդարութեան վրայ հիմնեալ չէ, և գործադրութիւնը դժուարութիւններ ունի։

Սերվիչէն էֆ.—Տէրութիւնը իւր առած տուրքն արդարութեան համաձայն կը բաշխէ. սովորութիւն կայ անհատի վերաբերեալ տուրքերը ըստ տեղւոյն բաշխելէն ետքը, նոյն տեղին բնակիչներն իրենց մէջ կ'որոշեն օ՛րչափ՝ օ՛րչափ առնուլ պէտք ըլլալը և օ՛րչափ բնաւ տուրք չառնուելիքը. ուստի ազգատները բնականաբար դուրս կը ձգուին և միայն ծերերէն ալ իրենց կարողութեանը չափով կ'ուզուի։ Եթէ այս բաշխման եղանակին մէջ անիրաւութիւն կայ՝ մերն ալ անիրաւ կը սեպուի։ Սակայն ես կը պնդեմ որ մեր առաջարկութիւնն արդարութեան սկզբանց հակառակ չէ, և եթէ իրօք Տէրութեան պաշտօնական կողմէ այս տրոց հաւաքման մէջ անիրաւութիւններ տեղի կ'ունենան, այս մասին Տէրութեան գրուած ձեւն ընդունելով զայն կատարելագործելու և զեղծմանց առաջքն առնելու համար հսկողութիւն մը յարուցած կ'ըլլանք։

Ռ-ոնէնան էֆ.— Տրոց բաշխման եղանակին վրայ Սերվիչէն էֆէնտիի բացատրութենէն մարդ գլուխ 1 ղրուշ առնելու խօսքն ահերեւոյթ կ'ըլլայ. կը հարցնեմ ուրեմն թէ ո՞րն է բաշխման ձեւը։

Մ-ուրէան էֆ. — Եթէ մարդ գլուխ 40 ական փարա պիտի առնուի, պէտք է նախ Ազգին պիտոյքն որոշել և ըստ այնմ հաւաքման ձեռնարկել. սակայն ինձ աւելի սղեկ կը թուի ազգովին այս տուրքը հաւաքելու միջոց մը մտածել, քան թէ Տէրութեան յանձնել։

Սերվիչէն էֆ.— Ցարդ ըստ խօսքերէն սա կը հետեւի թէ մեր ազգային արդէն տուրքերու ներքեւ ճնշուած են. թէ մենք փոխնակ զանոնք թեթեւցնելու, աւելի պիտի ծանրացնենք, և թէ Տէրութեան պաշտօնեայներն արդէն խրատութիւն բանեցնելու վրայ ըլլալով նոր առիթ մ'ալ պիտի աւելնայ։ Կը պատասխանեմ թէ Տէրութեան հաւաքած տուրքին նայելով՝ մեր խիստ թեթեւ է. այնպէս որ եթէ 200 տուն բնակիչ ունեցող գիւղ մը Տէրութեան 40,000 ղրուշ կը վճարէ, 1,000 ղրուշ պիտի բարդուի գումարի վրայ Ազգին համար։ Կարծեմ ամեն ազգային, երբ հաւասարելայ թէ յօդուտ ազգին 1 ղրուշ աւելի վճարելով, փոխադարձ Ազգին կողմէ հսկողութիւն պիտի ընդունի. որոց բաշխման վրայ, ժարակամ կ'ընդունի զայն։ Որոնին ինձ համար տարիկ հարցումներ հարութեանց նոր առիթ մը չ՝ այլ՝ ընդհակառակն՝ զանոնք բանալու անուղղակի միջոց մը։ Մանաւանդ որ այս բեռը Տէրութեան վրայ թողուլ, մեր եկամուտներն կը կապուի և Ազգին վիճակը ապահովութեան մէջ կը մնայ։ Իսկ՝ ընդհակառակն՝ ինչպէս մանք կը մտածեն, եթէ այս տուրքը հաւաքման գործն Առաջնորդներն յանձնուի, դժբախտ յառաջ կը բերի Ժողովրդին և Առաջնորդին մէջ բարեւ գժտութեանց և ծանրութիւն մը կը բանայ. եթէ այս առաջարկութիւնն իւր պարագայքովը Երեսփոխանութիւնը չընդունի, ես կ'առնեմ զայն։

Ե. Աբեղ էֆ. — Այս խնդիրը թէեւ մեր ձեռնհասութենէն դուրս կը ճանչնամ, սակայն Սերվիչէն էֆէնտիի առաջարկութեան ապացուցելու համար կարծեմ սա ալ կը յարեմ թէ Տէրութիւնն առաջ իւր տուրքը պիտի ժողովէ և Ազգինը պիտի ... միշտ։

Մ. Աբեղ էֆ. — Սա կ'ուզեմ պիտանալ թէ այս տուրքը հաստատելի ըլլայ, թէ Տէրութիւնը ... նէ պիտի տայ։

Սերվիչէն էֆ. — Մ-ուրէ- պիտի ... Հարկաւ։ . . . . Մի կարծէք մեր առաջարկած տրոց կերպը դրութիւն մ'է, և ազգային արդարութեանց կը դպչի։ Ցոյներն ... աւելի նախանձախնդիր են իրաւանց, այս կերպով կը հաստատեն ազգային տուրքը։ Ցարդ նուէրի ձեւով կ'առնուեր սակայն, ինչպէս ըսի, Ժողովուրդն այսուհետեւ բարեպաշտական ... քաղաքական վարչութեան տակ չտար։

Զ-որ-ոնեան էֆ. — Խառն ժողովն իւր պաշտօնը Բ. Դրանէն ընդունելով, կրնայ իւր վիճակը ... նել անոր և ուղղութիւնն ընելու ...

Սեբէէնէ Եֆ. — Սահմանադրութիւնը դադրած է գործադրութեան մէջ դժուարութիւններ ըլլալուն համար, և կրօնական և քաղաքական ժողովոց տեղ խառն ժողով մը կազմուած է այն թէութեամբ որ ի հարկին Ընդհ. ժողովոյ դիմէ։ Ուրեմն ի՞նչպէս Ընդհ. ժողովը զատ և խառն ժողովը զատ կը նկատուի, և Բ. Դրան դիմելու առաջարկութիւն կ'ըլլայ այնպիսի խնդրոց համար, որոց լուծումն Ընդհ. ժողովին յանձնուած է։

Սոեէան պէյ. — Տուրք մը օրինաւոր և արդար ըլլալու համար երկու պայման պէտք է ունենայ. նախ պետոյքը ճանչնալ, և երկրորդ ըստ այնմ բաշխումն ու հաւաքումը կատարել։ Սերվիչէն էֆէնտիի առաջարկութեան սկզբունքին վրայ խօսք չունիմք, որովհետև անիկայ ստակ հայթայթելու ամենէն դիւրին, կատարեալ և գործադրելի միջոցն է. գրեթէ Տերութենէն փոխառութիւն մ'է. սակայն արդարութեան համաձայն չէ. ուստի ես կ'առաջարկեմ որ խառն ժողովին կամ մասնաժողովի մը յանձնուի որ այս խնդրոյն պարագաներուն վրայ ծրագիր մը պատրաստէ։

Սեբէէնէ Եֆէնտի. — Առ այժմ ամէն բան խաւարի մէջ է, ոչ իսկ չափ և ոչ պետոյք կարելի է որոշել։ Մեր առաջարկութիւնը յատուկ նախն օրէնք մը չէ. այսօր կը գործադրուի և տարիէ մը Պարլիարքական յայտագրով մը ետ կը ձգուի, կամ անոր ծանր պարագայները կը մեղմուին։ Իսկ մանրամասն պարագայներուն գալով, խառն ժողովը թէեւ ձեզմէ ընտրեալ չէ, սակայն ձեզ չափ կը սիրէ զձեզը, կը կարեկցի անոր վրայ. եթէ մեր վրայ վստահութիւն չունի Ընդհանուր ժողովը՝ կրնայ ուրիշներ ալ մեզի յարել։

Սոեէան պէյ. — Եթէ բոլորովին խառն ժողովոյն յանձնուի, Ընդհանուր ժողովին ա՛լ գործ չմնար և չդիտնար թէ ի՞նչպէս պիտի գործադրուի այս առաջարկութիւն։ Սակայն խառն ժողովն օ՛րշալի պիտի տեւէ չգիտեմք, և եթէ ասկէ վնասակար հետեւանքներ ծագին; պատասխանատուութիւնն Ընդհանուր ժողովոյն կը մնայ։ Ահա այս դիտմամբ ըսի որ Մասնաժողովի մը ձեռքէ ամէն պարագայներն ամփոփուին և Ընդհ. ժողովը գիտակցութեամբ և համոզմամբ հաճութիւն տայ։

Սեբէէնէ Եֆ. — Ընդհ. ժողովը առաջարկութեան սկզբունքին պատասխանատու կը մնայ, և հիմա պէտք է յայտնէ որ զայն կ'ընդունի թէ չէ, անոր պարագայներն որոշելու և գործադրելու պաշտօնը խառն ժողովոյն կը յանձնէ թէ չէ։

Սոեէան պէյ. — Խնդիրը բոլորովին մութի մէջ է. կարծեմ Ընդհ. ժողովոյ իրաւունքն է որ իւր որոշած բանը կատարելապէս հաստատէ։

Սեբէէնէ Եֆ. — Մեր առաջարկութիւնը խիստ պարզ է։ Տերութեան ձեռքով մարդ գլուխ 1 զրուշ տուրք պիտի առնուի, որու կէսը Առաջնորդութեանց և կէսը կեդրոնական վարչութեան պիտի սահմանուի։ Թուրքի առածը. «Մինարէի չական քըլրֆը՝ նազըրլար» կ'ըսէ. խառն ժողովը կանխաւ պէտք եղածը մըտածած է։ Կը մնայ միայն Ընդհ. ժողովոյն այս սկզբունքը ընդունիլ կամ մերժել, և եթէ վստահութիւն ունի խառն ժողովոյ վրայ, պարագայներն որոշելու և գործադրելու հոգն անոր յանձնել։ Խառն ժողովոյ պաշտօնավարութեան մասին Ստեփան պէյի յառաջ բերած անվստահութիւնը չեմ կրնար ըմբռնել։ Կրնայ ըլլալ որ հիմա ակէ դուրս եղած միջոցս մեռնիմ։

Ե. Աբլաէ Եֆ.—Ինչպէս խառն ժողովը, նոյնպէս Ընդհ. ժողովն առ ժամանակեայ է. ընդհանուր որոց խնդիրը մեր ձեռնհասութենէն վեր է լուծել։

Ներսէսեան Եֆէնտի. — Գաւառաբնակ ազգայինք թէեւ նիւթապէս անկարող, բայց միշտ տուրք կը վճարեն, իսկ ինչո՞ւ Պոսեցիք չեն մասնակցիր անոնց։

Ա. Գէնապեր պէյ. — Սահմանադրութիւնն առ այժմ գործադրեալ է, և Վարչութիւնը ազգային ամէն կարեւոր գործերը անօրինելու համար դրամի անհրաժեշտ կարեւորութիւն ունի. ուստի խառն ժողովը տուրքի կերպ մը որոշէց, զոր Ընդհանուր ժողովոյն կը ներկայացնէ։

Սեբէէնէ Եֆ. — Մինչեւ հիմա յայտնուած դիտողութիւններէն երեւցաւ որ այս առաջարկութեան մասին երկու կարծիք կայ գլխաւորապէս։ Ոմանք ժողովներու առ ժամանակեայ վիճակն, և ոմանք պատասխանատուութեան խնդիրն յառաջ բերելով չեն ուզեր ընդունիլ։ Այս երկու մասերն ալ սակաւաթիւ երեւցան. ուստի կ'ազաչեմ Ասենապետ պէյն որ խնդիրը քուէի դնէ։

Ասենապետ պէյը խնդիրը քուէի կը դնէ, և 17ի դէմ 20 քուէով կ'ընդունուի Սերվիչէն էֆէնտիի առաջարկութիւնը։

Ժողովը կը շարունակուի, Սերվիչէն էֆ. իւր երկրորդ առաջարկը կը ներկայէ, որ եկեղեցականաց վիճակին կը վերաբերի, ինչպէս նաեւ երրորդ առաջարկութիւնն, որ Վարչական հրահանգի մը կը վերաբերի, և չորրորդ առաջարկութիւնը՝ Սսոյ և Աղթամարայ կաթողիկոսութեանց խնդրոյն վրայ։ Սերվիչէն էֆ.ի բոլոր առաջարկութիւնները կ'ընդունուին հոյն նստին մէջ։

Յաջորդ նստին Ասենապետութենէն քաղուած մը՝ մեր երկուշաբթի աւուր թուով պիտի հրատարակենք։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ԿԻԼԻԿԻՈՅ

—o—

(Մեր թղթակցէն)

Ադանա, 5/17 մարտ 1883.

Վարդանեան նախակրթարանի միամեայ քննութիւնը հրապարակական կերպով կատարուեցաւ փետրվարի 13 եւ 14 օրերը։ Հարցաքննութեան առարկաներն էին՝ Հայերէն, Թուքերէն, Պատմութիւն, Աշխարհագրութիւն, Թուաբանութիւն, Բրիտանական վարդապետութիւն, Մտամարդ, Գեղագրութիւն եւն, յորս ուսանողաց ցուցցած յաջողակութիւն շատերու եւ մանաւանդ Քննչաց մեծ ուրախութիւն պատճառեց։ Քննութիւնն հինգ օր տեւեց, սակայն վերջին երկու օրերն միայն հրապարակական էին։ Դասատուներէ զատ քննեցին նաեւ Արժ. Տ. Յակոբ եւ Տ. Մովսէս Հարք, Պատուելի Մ. Խդնասիոսեան եւ Եղիա էֆ. Տ Ղազարեան։ Քննութիւնը կ'ընդմիջուէր մերթ ընդ մերթ աշակերտաց արտասանած ճառերով եւ երգեհոնի նուագներով։ Ոչ նուազ ուշադրութեան արժանի էր նաեւ վեհ. Սուլթանին կենաց համար ուսանողի մը խօսած բարեմաղթութիւնն։ Երկրորդ օրը կատարուեցաւ նաեւ Պարզեւաբաշխութիւնը եւ հետզհետէ տանտիրոջին հանդիսականներէ ոմանք՝ շնորհակալութիւն յայտնելով առ Հոգաբարձութիւն դպրոցին։

Մտադիր չեմ ասա գովեստ կարդալ սոյն դպրոցին համար, զի մեր ազգը շատ տեսած է այսօրինակ նախակրթարանաց միամեայ կամ երկամեայ քննութեանց փայլուն հանդէսներն, առանց իրական շահ մ'ունենալու, որոյ միակ պատճառը անյարատեւութիւնն է. սակայն այն բանն՝ որ ամենէն ուրիշ ուշադրութեան արժանի է՝ սոյն դպրոցի տարեկան պիւտճէն է զոր ներկայացուց անդ Հիմնադիր-Հոգաբարձութիւնը։ Այս հաշոյ համեմատ դպրոցի ընդհանուր ծախքն է եղած միամեայ շրջանի մէջ 55 օսմ. ոսկի 33 աշակերտի համար. սոյն գումարի 25ը ծնողք վճարած են եւ մնացեալ 30ը իւր անձնական քսակէն ծախսած է Աշօթիցի վաճառական մը, Մեծ. Գալուստ էֆ. Ղազարեան։ Ահա այս անձն է որ Վարդանանց ընկերութեան խրախոյս կարդալով պատճառ եղած է Վարդանեան նախակրթարանի բացման, եւ որ պիտի յարատեւէ դրամական օգնութիւն չը խնայել մինչեւ քառասնամեայ շրջանի աւարտումը։ Ընթերցողը կրնայ մակարերել թէ սոյն ազգասէր անձը այժմէն իսկ յանձն առած է 150 լիրայի չափ զոհել յանուն այս նորահաստատ դպրոցին, եւ ամենայն հաւանականութեամբ քառասնամեայ շրջանէ յետոյ ալ բարձրագոյն կրթարան մը հաստատելու մտադիր է։

Կան պարագաներ՝ յորս լռել անհրաժեշտ է եւ գրիչը կ'ապտամբի մտաց դէմ. ճիշդ այս վիճակին մէջ կը գտնուիմ այժմ, չեմ ուզեր հրապարակել մեր հայրենակցաց պախարակելի անտարբերութիւնը դէպ ի ազգային դաստիարակութեան խնդիր. սակայն երբ կը տեսնեմ թէ պանդուխտ եւ երկրորդական կարգի վաճառական մ'է որ Անթապցւոց պատիւը բարձրացնել կը ջանայ, երբ կը տեսնեմ թէ մեր ընիկ եւ մեծատարածմամբ ազգայինք չեն զիջանիր իրենց բարձրութենէն ակնարկ մը ձգելու կրթական մասին խնդրոյ, երբ կը տեսնեմ թէ ազգային արժանապատուութեան եւ ազգակցական պարտականութեան զգացումը կը տկարանայ կոնդրատական վարդապետութեանց ձայնին մօտ. . . . գրիչս չեմ կարեր զսպելու եւ կը համարձակիմ հրապարակաւ խոստովանելու թէ Անթապի 1600 տուն Լուսաւորչական Հայոց մէջ միայն Գ. Ղազարեան էֆէնտին գրասնուեցաւ ազգասէր Սկեւռաս եւ զիտակից Հայութեան իրական շահուց եւ այնչափ կրթասէր, մինչ զի նիւթական օգնութիւններէ զատ շարունակ կը յաճախէ դպրոց եւ ընկերութեան կեդրոնատեղին՝ քաջալեր կարդալով։

Չեմ ուզեր երկարել, որպէս զի Նորին Մեծապատուութեան հաճեսատութիւնը վիրաւորած չըլլամ, այլ կը խնդրեմ յերկինից այսպիսի բարերարաց համար երկար կեանք եւ անտարբեր սրտերու համար զգացում։

* * *

Իդական սեռը կը շարունակէ իր գովելի շարժումը։ Հ. Պարզասիրաց ընկերութիւնը չորրորդ տարին թեւակոխեց, զոր տօնելու համար յաուելի հանդէս մ'ալ բրաւ այս օրերս։ Այսօր 250 անդամուհի, 50 օսմ. լիրա եւ 60 աշակերտուհիներէ բաղկացեալ ընտելարան մ'ունի։ Պարիս Արժ. Տ. Եղիշէ Հօր եւ Արմենակ էֆէնտի Պաղտասարեանի, պա՛տիւ զեղեցիկ սեռին, մանաւանդ ընկերութեան արդի զործադիր ժողովոյն, որոյ մէջ արժան է յիշել Ագնուազարմ Տիկին Եղնա Նազարէթեանը։ Յարատեւութիւն կը մաղթեմ Անթապի Ամազոնիներուն։

* * *

Նախորդ նամակաս կ'աւետէի թաղխորհրդոյ մը ընտրութիւնը։ Յաւէ՛ է ինձ խոստովանիլ թէ փոքր ինչ անճամբեր գտնուած եմ, զի կարի կարճատեւ եղաւ այս խորհրդոյ կեանքը, դժբաղդաբար գուշակութիւնս իրականացաւ, որոց պատճառները բառնալ Ամեն. Ներսէս Սրբազանի նման պատրիարքի մը ազդեցութենէն միայն կարելի է յուսալ. . . . Եթէ ազգային գործերը վարելու թաղական խորհուրդ մը չկայ, գոնութեան արժանի է որ տեղւոյս քահանայից մեծամասնութիւնը զիւցազնական չահատակութեանց առիթը չը փախցնելով կը ցուցնէ թէ Անթապի մէջ կայ կրօնական խորհուրդ մը որ այնքան նախանձախնդիր է իր պատուոյն, զի մինչեւ իսկ ուսումնասէր արհեստաւոր մը կոչելով յատեան, անմար հայհոյութիւններէ յետոյ կը գանակոծէ զայն, որովհետեւ Վարդանանց ընկերութեան կողմէ ներկայացեալ եւ քահանայից մեծամասնութեան անհոգութեան դէմ թեթեւ ակնարկութիւն մը պարունակող Տրամախօսութեան դերասաններէն մին էր։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԳԻՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԽԻԶԱՆՈՒ

—==—

Տէր.

Ուսումնասիրաց ընկերութեան Գործադիր ժողովը՝ իւր եռամեայ շրջանին մէջ կատարած գործունութեանց մասնաւորաբար հաշիւը իւր երեսփոխանական ժողովոյ օրինական նիստին վերապահելով իսկ, ինչ ինչ տեսութեամբք պարտ համարեց իւր գործառնութիւնները այժմէն համառօտիւ տեղեկացուցանել, եւ Մեծ. Բաժանորդաց՝ ընդ որս ազգին՝ ուշն ու աջակցութիւնը հրաւիրել առ այս։

Գործադիր ժողովը պաշտօնի ձեռնարկած օրէն նուիրական պարտականութիւն համարեց չխնայել ջանք եւ աշխատութիւն՝ զոր ինչ կարելին էր՝ աճեցնելու համար հասոյթից աղբիւրն եւ բազմապատկելու համար նախակրթարանաց թիւն, իւր նպատակի համաձայն, սկսելով ի Խիզան գաւառ, որ՝ հակառակ պատմական հանգամանաց եւ ընդարձակութեան, մի լքեալ վիճակի ենթարկուած՝ արդէն առաջին անգամ կը լսեր դպրոց բառն, եւ ուր հէք հայն՝ թէպէտ ընապէս ողջանդամ, խելամի եւ ընդունակ դատողութեան, այլ յետին աստիճանի տգիտութեամբ վարակուած, իւր մայրենի լեզուէն յետոյ կ'սպառնայր ի կորուստ մատնել նաեւ ազգութիւնը։

Գործադիր ժողովն՝ իրրեւ արդիւնք իւր աշխատութեանց, աշխատութիւնք որոց դէմ պաշտօնավարութեան առաջին օրէն այնպիսի զանազան խոչընդոտներ անպակաս եղան միշտ, զորս առատնոր պարգեւ աւետարդ կը նկատէ՝ դրեթէ 37,000 զրուշի գումար մը կրցած է գտնել, որ խիստ համեստ արդարեւ, բայց երբ ի նկատ առնուի նաեւ մեր կարողութեան համեստութիւնն, մանաւանդ մեր գործոն պաշտօնէից—բառին ընդարձակ նշանակութեամբ—անոնց թիւն, յուսամք թէ ընկերութեան ազնիւ բաժանորդք եւ Մեծ. նուիրատուք կը հաճին հաւանիլ մեր չքմեղանաց։

Ուսումնասիրաց ընկերութիւնը այս օր ունի միայն երեք նախակրթարաններ Խիզանու խակեւ, Եղեգիս եւ Խարխոց գիւղերու մէջ. այս երեք վարժարաններէ զատ Նարեկ եւ Անգըլ գիւղերու մէջ երկու նախակրթարաններ եւս ունէր։ որոց առաջինը Նարեկայ վանուց վանահօր ազգասիրութեան շնորհիւ եւ երկրորդն գիւղացւոց հետ կնքուած մի պայմանագրի տրամադրութեանց անգործադրելի մնալուն պատճառաւ փակուելու դատապարտուեցան դժբաղդաբար։ Ա. յ սակայն ժողովս կը յուսայ տակաւին յաջողել ի միջոց բառնալու սոյն երկու վարժարանաց փակման պատճառներն եւ ապահովել անոնց վերաբացումը։

Գործադիր ժողովը մտադիր է յառաջիկային բանալ մի կեդրոնական նախակրթարան Սպայկերտի մէջ եւ մի դիշերօթեայ վարժարան ալ ի Ս. Խաչ վանս, ուր պիտի աւանդուին նաեւ երկրագործական նախնական դիտելիքներ։ Աւելորդ չէ ըսել թէ ժողովոյս այս մտադրութեան իրականացումն ամէն դատու ազգայնոց աջակցութեանը կը կարօտի, ըստ որում՝ իւր բոլոր դրամագլուխս այս օժանդակութենէ միայն կը բաղկանայ։ Կը խնդրուի այս առթիւ ազնիւ բաժանորդներէն, որպէս զի իրենց բաժնեգիններէ մնացեալ ապառիկներն, եթէ երբէք ունին, բարեհաճին վճարել։

Գործ. ժողովն Ընկերութեանս գանձուն արդիւնաւոր հասոյթ մը յատկացնելու նպատակաւ ուղեց ձեռնարկել երկու տեսակ դասագրքանց հրատարակութեան, որոց մին է «Մանկական երգարան յոյնաբրոնեաց» եւ երկրորդն՝ «Աշխարհագրութիւն բաժանեալ չորս տարիներու», եւ որոց հրատարակումը փութացնելու համար բաժանորդագրութեան դիմելով, մի որոշ պայմանաժամի մէջ յանձնելու պայմանաւ թէպէտ եւ յառաջդիմաբար ազգայիններէ արդէն ստացած է բաժնեգիրները, բայց ցաւելով կը յայտնեմք թէ ժողովոյս կամքէն անկախ պարագաներ, մանաւանդ մի զիւրբմբռնելի պարագայ, արգիլեցին ժամանակին կատարել մեր խոստումն, որուն համար մեր ազնիւ բաժանորդաց ներողամտութիւնը խնդրելով՝ կ'ապահովեմք զիրենք թէ կարելի եղածին չափ սուղ միջոցի մէջ սոյն գրեանց հրատարակումը աւարտել պիտի աշխատիմք։

Տէր, Գործ. ժողովս՝ զայս ամենայն առաջի առնելով, ամէն զգայուն եւ եռանդուն, ազգասէր եւ կրթասէր ազգայիններէ կը խնդրէ յանուն եւ յ գուտ հայրենեաց չզլանալ իրենց հզօր պաշտպանութիւն եւ նուիրել կամ նիւթական եւ կամ գործնական ո՛ւ եւ աջակցութիւն առ Ուսումնասիրաց ընկերութիւնս խիզանու, որ կոչումն ունի մշակել մի կարի փչուտ եւ խոպան միջավայր, եւ ցանել անդ գատարարութեան փրկարար սերմերն։

Վստահ լինելով որ ամէն գաւառ կրթասէր ազգայինք պիտի փութան սիրայօժար պատասխանել մեր սոյն հրաւէրին,

Մնամք յարգանօք

Ի գլխաց խիզանու Ուսումնասիրաց Ընկերութեան Գործ. ժողովոյ

Վասն Ատենադպրի Ատենապետ

Մ. Հ. Տեւոնդեան Վ. Ց. Մարգարեան.

23 Մարտ 1883 կ. Պոլիս

Մէրճան փողոց Գատը Գումրու խան 1

Գրասենեակ Ընկերութեան

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻԹԻՆՃԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿՔ

Աստեղագիտական յօդուածին մէջ հետեւեալ վրիպակներ մուտ գտած են.

Դ. էջին վերջընթեր տողին «ուր արդի միտքն պիտի ընկլուզաներ» խօսքն պիտի լինի «ուր արդի միտքը հեղձամղձուկ պիտի լինէր».

Ժ. էջին 8. տողին «յառաջդիմութիւնն» բառն պիտի լինի «յաւաջատութիւնն».

ԺԲ. էջին 11. տողին «բնակաւորեալ» բառն պիտի լինի «բնակեալ».

ԺԷ. էջին 23. տողին մէջ «և»ն աւելորդ է.

ԺԸ. էջին 18. տողին «քան այն կուրն» բառերն պիտի լինին «քան շարժումն այն կրին (կոնտոլ) որ կը սահի» եւայլն։

ԹՈՒՐԹՈՆ ՄԱՍԻՍԻ

(7)

ԱԼՊԷՐ ՏԷԼԲԻ

—o—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

—==—

2

— Ա՜հ, շատ տառապեցայ, Քաթէրին, երբոր տեսայ որ վերջնական որոշումմ մ'ընել պէտք էր։ Բայց ի՞նչ ալ ընեմ, ինչպէս պիտի դադրիմ զիս կը հեռացնէր ձեզմէ։ Այն ժամանակ որոշեցի մնալ անտանելի զղրտեմիս։ Գեղեցիկ է արարեւ, բայց ցաւա՛ գեղեցկութեամբ մը, որ ինձ շատ հաճելի չէ, և ձեր գեղեցկութեան հետ չկրնար բաղդատուիլ։ Ա՜հ, դուք վնաս կը հասցնէք ձեր ազգիկան, կրնա՞ պիտի մնայ ինձ համար։ Վերջապէս անոնք ինձ բաժնելիս ձեզնէ. ամենէն երջանիկ կեանքը կրնար ընծայել մարդ երեւակայել, վասն զի չպիտի բաժնուինք երբէք, այնպէս չէ՞, և միշտ պիտի տեսնենք զիրար։

Գ. Թանարէ անչուշտ երկար խորհած էր իւր խօսքերուն վրայ։ Երբէք կատակերգակ մ'ունեցած չէ աւելի ճարտար ձայնի ելեւէջ, աւելի հաշուեալ դիրքմունք քան զայս մարդ։ Իւր հոգը չէր բուժել այն գաղափարը զոր կրնար թաքցնիլ սրտին և անափառութեան, բաւական կը համարէր քնացնել զայն մեղմով, պէս զի մինչեւ իւր ամուսնութեան ժամանակ զըժուութիւն մը չծագի, որ կրնար արգելք լինիլ իւր դիրքոյ։ Օրինակի համար, Գ. Ֆորէի պէս դիտող կրնար նշմարել այն փոյթն՝ որով Գ. Թանարէ կը ջանար վարնեք, զոր կրնայ

La publicité de l'etranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Kareekuy Déirmen Han

ԿՈՒՆԵԼԹ-ԻՎ-ԼՈՒՂԱԹ

ԲԱՌԳԻՐՔ

ՖՈՒԱՆՍԵՐԻՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԻՆ

Աշխատասիրութեամբ

Շէ-էրէ- Ե Մէ-յել Էֆէնտիներու-

Անդամոց Հասարակաց կրթութեան պաշտօնական Գրաքննութեան սենեկի Հրատարակիչ Գաբրիէլ Պաղտասարեան

Տեսք 22րդ

Գին բաժանորդագրութեան
Կ. Պոլսոյ համար արծաթ դրկն. 54
Գաւառաց համար » » 74
Իւրաքանչիւր տեսարին գինն է 2
Բաժանորդագրութեան տեղին է Ա-բամեան Գրատունը, Կ. Պոլիս, Զագ-մագճիներ, Յաղորեան խան Թիւ 13։

25րդ տեսարէն բաժանորդագրութիւնը պիտի դադրի։

ԻԼԱՆ

(Օրման վէ Սէյտան մէճլիսինէն)

Գոսոյա վիլայէթի տախիլինէ Եէնի բազար սանճաղը տախիլինէ Միթրովիչօ գաղաբնտա վագը օլուպ միւ-զայէտէյէ գոնդրմէյ օլան թաշ մազը-նին սէնէլիկի օն իւչ պին տէօրթ եիւզ դրուշտա մանալի թալիպի էօնտէսինտէ օլուպ չէնրի նիսանին տօգուզընճը ճուս-մա էրթէսի կիւնիւ զարարը զաթիսի վէրիլէրէք իճրայի իմալէսի մուգադրէր օլարզընտան զամանլար թալիպ օլան-լարին եէվմի մէգքիւրէ գատար Տէրի-սատէթէ օրման վէ մէսատին մէճլի-սինէ վէ մանալինէ վիլայէթի միւշա-իրինիլէյէսայէ միւրաճաաթ իլլէմէլէրի իլան օլունուր։

24 մարտ 99.

ԻԼԱՆ

Քէպիր տիւզ մատէն բուլ ատէտ 120000 պէյաղ, 5000 սարը պէհէր զարօսասը դրուշ 10.

Եուվարլաք սարը գապատէ ատէտ 30000 պէհէր զարօսասը դրուշ 11.

Թօփ ալանէթլի քէպիր մատէն փուլ ատէտ 180000 պէհէր զարօսասը դրուշ 12.

Ա.յ եըլարզալը քէպիր մատէն փուլ ատէտ 92000 պէհէր զարօսասը դրուշ 11.

Ա.յ եըլարզալը սաղիր մատէն բուլ ատէտ 150000 պէհէր զարօսասը դրուշ 8.

Գ.յալար թէնէքէ բուլ ատէտ 200000 պէհէր պին ատէտի դրուշ 12.

Պիւյուք թէնէքէ բուլ ատէտ 300000 պէհէր պին ատէտի դրուշ 13.

Տիւզ սարը սաղիր մատէն բուլ ատէտ 50000 պէհէր զարօսասը դրուշ 7։

Ասաքիրի չանանէ էլպիսէ անպարը-նա մանֆիուզ նիւմունէյէրինէ վէ չու-բութի մուգադրէսինէ թէվֆիգան միւ-պանա օլընմագ իւզրէ միւնագասայէ դօնըլան պալատէ մուրագգամ իւլ մըգ-տար 8 գալէմ էշեա ֆիլաթի մուրագ-գամիկէրի իւլէ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մարթը բուվինին օթուզընճը չէհարչէնպիհ կիւնիւնէ գատար պէհէր կիւն միւնագասալէրի պիլ իճրա մէգ-քիւր կիւնտէ գարարը գաթիսի վէրի-լէճէկինտէն էտա իմամէյէ թալիպ օլան-լարին վէ 31նճի բէնչէնպիհ կիւնի

եիւզտէ պէշ թէնգիլինէ թալիպ պուս-լունանլարին մագամի սէրա քէրի լէվա-կիսաթը ումումի տաիրէսինէ կէլմէ-լէրի։

Ֆիյ 24 մարտ 99.

ՏՕՌԹԷՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Գաղղիական ախոռի, միզանցից բոր-բոքման եւ ամէն ծննդական եւ միզա-կան գործարանաց հիւանդութեան։

Ամէն օր, ժամը 3էն մինչեւ 10 հիւանդ կ'ընդունի Պահճէ-Գաբու Հա-միտիէ թիւրպէին կարգը Սինապ-եան վիչէն աղայի «Իքի Գաբուլու» կոչուած դեղարանը, Թիւ 32։

ՔԷՅ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ է Էջ Բ-ՆԷՆ է ՄԷՋ Լ-ՆԴՈՆ Ե Ա-Բ-Ե-Լ-Ջ-Ն Նաւահանգստաց, Սէ- Ծովա- Ե Դանուբէ

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Օդէսա շոգենաւը, նաւապետ Ֆրէ-ատերիքսըն, Լոնտոնէն մեկնեցաւ մարտ 22էն Ալեքսանդրիա եւ Կ. Պոլիս գալու համար։ Ամսոյս 11էն հոս պիտի հասնի եւ անմիջապէս Սեւաստոփոլ եւ Թայ-ղան պիտի երթայ։

Հեյմ Հ-ենրի շոգենաւը, նաւապետ Լաւրիք, Անվերսէն մեկնեցաւ մարտ 26էն, Մալդա, Պիրէոն, Շիրա եւ Կ. Պոլիս գալու համար։ Հոս կը հասնի դէպ ի 15 ապրիլի, եւ անմիջապէս Դա-նուբ պիտի երթայ։

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն հետեւեալ շոգենաւք.

Ճօնֆի Տէոռ, Պաթում, Բոգի եւ Թայղան երթալու համար, ամսոյս 20էն ճամբայ կ'ելնէ։

Մէհմէտ շոգենաւը, նաւապետ Մու-բիճ, որ Մալդա, Շիրա, Կ. Պոլիս եւ Դանուբ պիտի երթայ։

Լոնտոն երթալիք շոգենաւ.

Սէսթոս շոգենաւը, նաւապետ Թիրմ-աուլթ, Քարտիֆէն եւ Սէյտոնիկէն հոս պիտի հասնի, եւ ուղղակի Լոնտոն պի-տի երթայ դէպ ի 21 Ներկայ ամսոյ։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու հա-մար դիմել առ

ՔԷՅ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալ
Գալաթիա, Կ. Պոլիս

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բռնէ Լիվերբուլ Ե Ա-Բ-Ե-Լ-Ջ-Ն.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ա-ֆրիքէ	2,500	Ֆլորիտա	3,700
Ա-լաբամա	2,500	Ֆլորիտա	3,700
Ա-մերիկա	2,500	Ֆլորիտա	3,700
Ա-ֆրիկա	2,500	Իտալիա	5,500
Ա-ֆրիկա	3,700	Իտալիա	5,500
Պաղեստին	6,000	Իտալիա	5,500
Պաղեստին	6,000	Լեհաստան	2,200
Քաղաքական	800	Լիկուրիա	2,500
Սայրենա	2.000	Լիմասոլ	800
Տուրս	700	Օբերոն	700
Էֆէզէն	3,700	Ռեգինա	3,800
Ֆրանսա	3,700	Վալենսիա	6,800
Ֆրանսա	3,700	Վալենսիա	6,800

Շաբաթական շոգենաւերու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերբուլի եւ Պոսքընի միջեւ, եւ տարագրեալս հե-ղուկէ գատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի ս-բինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամէն տեսակ տեղեկութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միսիրէթ խան, Գալաթիա

Նաւատեարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյ-լանտ եւ ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներնէ։

Կ. Պոլիս, Լատուարտ Լաֆոնդէն. Ճիպրալտար, Պ. Պ. Քարվէր Եղբարք. Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վանման եւ ընկ. Մալդա, Ա. Քամիլերի. Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկօրտատոյ. Զմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ եւ ընկ.

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ ամէն տարի մէնք կը բռնէ Լիվերբուլ Ե Մէնչեսթրէ-ն Ե Մէնչեսթրէ-ն ՄԷՋ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանթ	7,000	Մալթա	3,000
Ադրիա	3,000	Մորոտ	2,500
Ալբիոն	3,000	Նեմբր	2,500
Պոռնիա	4,600	Բանգոր	5,000
Պոռնիա	3,800	Բարբրիա	3 200
Պոլոնիա	2,500	Բանգոր	3,000
Պրէմիէ Քոռն	1,200	Սերվիա	7,800
Սէֆիլընիա	5,000	Սէրբիա	4,600
Քարթաճընիա	4,700	Սարտինիա	3,000
Շեբոյոռէ	2,000	Սամբիա	3,000
Տէվրաբա	2,500	Սէրան	3,000
Կուլէա	4,000	Թարսիա	3,000
Քեռաբ	2,500	Թրինիդատ	2,500
Մարոնիտ	3,000		

Բալթիք շոգենաւը, նաւապետ Քոռ-ղիսը, Լիվերբուլէն կը սպասուի դէպ ի 7 ապրիլ ամսոյ։

Սատարգրեալս արտօնութիւն ունի ճանաչորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսքընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈՒԼԻ, Գործակատար.
թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Գալաթիա։

Ցնօրէնք ընկերութեան
ՊԸՐՆՍ ԵՒ ՄԱՔԻՎԸՐ
1, Ռըմֆորտ Սթ. Լիվերբուլ։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ Ե Մէնչեսթրէ-ն Ե Մէնչեսթրէ-ն ՄԷՋ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանբրա	4,200	Ուէլզ	3,000
Ֆրոս	4,000	Նէբրէ	3,000
Օմանէ	4,000	Բէր	3,000
Սեռոդրէ	3,250	Իդա	2,600
Թէդ	3,250	Ադլանդէ	1,700
Մոլոս	3,250	Լոքոս	800
Նէր	3,250	Օլինդա	800
Մարեոնիա	3,250	Սէ-ել	750

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանաչորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹԻԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար

Մէյտանլըգ սոգագ, Պոլիս

կամ առ Պ. ՆԷՎԻՃԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան,
Վոյվոտա փողոց, Գալաթա.

Ցնօրէնութիւն, Լիվերբուլ,

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիդ, Լիվերբուլ.

Գործակալներնէ

Ալեքսանդրիա Ռ. Ճ. Մոս եւ ընկ.
Պէյրութ Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս Ց. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ Ֆրանք Քալվերթ
Ճիպրալթար Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա Սմիթ եւ Ընկ.
Իզմիր Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա Ն. Ք. Բէզրոդուլոյ

Ն. ԲԱՔԻ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիա Ե Բ-ՌԷՆ Դէջ- կանոնաւորապէս բռնող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

Ուղղէն Ե արագ ուղեւորութիւն

Տրապիզոն, Փոթի եւ Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է՝ Մեծ-որ մարտ 16/28ին Մարսիլիայէն պի-տի մեկնի եւ ապրիլ 4ին ալ մայրաքա-ղաքէս։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շո-գենաւն է Լ. Ժէորժ։

Նաւուղղեալ, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Գիմելիք առ Դիմելիք գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲԻՊՈՒԼ
Մոմճանէ փողոց, թիւ 114

Բ. Ա. Բ. Ա. Յ. Ա. Ն Ի

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ, Մէնչեսթրէ-ն Ե Օրէսոյ դէջ կանոնաւորապէս բռնող

ՇՈԳԵՆԱՒ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ա.յա Սոֆիա	3,000	
Արաբիա	2,500	Ռոբերս
Արէթուսա	2,500	Քրուիքշանք
Լաթոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասէդոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆէլիա	2,800	Ֆօթրրճիլ

Այս շոգենաւք կին գամբարներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիր-ներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն եւ հանգստու-թիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Գիմելիք առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԱՃԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ Եզական դարման է հերաց ամեն տեսակ դժուա-րութեանց և սոյն պատակին հա-մար ծախսուած ու-միշ բաղադրու-թիւններէ առա-ւել գոհ կընէ գոր-ծածողները։

Մանաւանդ ի-կանաւորի գործածութեանը հա-մար անհրաժեշտ է այս, քանզի՝ կառաջացնէ ու մեռաքսանման փայլուն և կակուղ կընէ գլխու կար-ծը մազը։ Որե է պատճառաւ գու-նաթափ եղածը անվրէպ իր նախ-կին գոյնին կը վերադարձնէ. ան-հաստատ մազը կը վերահաստատէ, ափածին տեղ նոր մազ կը բուս-ցընէ եթէ արմատը փճացած չէ (քանզի բնութեան մէջ ոչինչ կա-րող է մազ բուսցնել երբ արմատը փտած է), գլխուն ճերմակ թելերը շուտով կանհետացնէ։ Մլով բանիւ բնական ու փայլուն մազի առատուր թեամբ գլխոյն զարդարուելովը՝ գո-ծածողը խիստ վայելչագէմ կերպա-րանք մը կստանայ։ Մայրաքաղա-քիս մէջ և այլ տեղեր բազմաթիւ գործածողք այսպէս կը վկայեն։ Ա-նուշահոտ ջուր մ'է, չէրը կանանչ թուղթի մէջ ամփոփեալ է։ դեղա-վաճառք և այլ շատեր կը ծախեն։ Այրերի վիկօրը հարցնել պէտք է։ Գլխաւոր տեղին է Մինասեանի Ամէ-րիկեան վաճառատունը ի Գալաթիա Կոստանդնուպօլսոյ։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակ-ուի՝ բաց ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Ռիզա փաշա եօզուլը Շարք չարշըսը թիւ 33 Մասիսի խմբագրա-տունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ Յ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքի-սեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Սթամպուլ-եան.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եդուարդ էֆ. Մու-բատեան
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս ա-ւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աւետիս էֆ. Քէօլէ-եան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խոսրով էֆ. Էսկիճ-եան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Սահակ էֆ. Էթմէքճ-եան.
ԵԻԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան
ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Թանդաղեանց
ՎԱՆ. Պետրոս էֆ. Գաբամաճեան
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ էֆ. Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թոմաս էֆ. Թաչ-ճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ.Ոսկերչեան.
ՅՕԳԾԱՆ. Ցերհատ էֆ. Ս. Ցէր-հատեան.
ՏՊԻՏԱԿ. Զ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդ-եան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմ-եան։

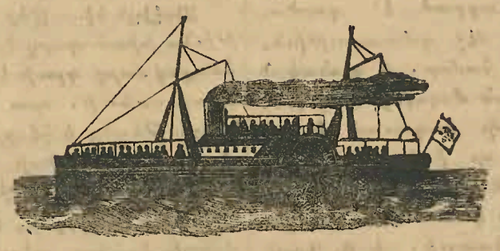

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՑՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵԻՍԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1883 ՄԱՐՏ 1 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐՏ 31

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Վ-ոփորէն ԷՄ-ոզ ընթացքները

1 45 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Բ. սար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուշ. Օրթաք. Պէշիկթ.
1 45 Արնավ. Գուրուշ. Օրթաք. Պէշիկթ.
1 45 Պէյքօզէն Բ. Պահճէ, Բ. Բ. մահալ. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանկ Զէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ.
1 45 Վանիք. Զէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապաթ։
2 30 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Բ. սար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուշ. Օրթաք. Պէշիկթ.
2 45 Բ եւ Ա Գավազ, Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապ Գ Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Զէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապաթ.
3 30 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Միրկէօն, Սթէն, Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուշ. Օրթաք. Պէշիկթ.
5 15 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Գ Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուշ Օրթաք. Պէշիկթ.
5 30 Պէյքօզ Բաշապ. Բ. Փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Զէ Պէյլէրպ. Գուզկ. Իսկ.
6 30 Եէնիմահ. Մէզարպ Պէօյիւքա. Թարապ. Պէյքօզ, Բաշապ. Եէնիք. Մ Գանլ. Բ. և Ա. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Զէնկ. Պէյլէրպ. Օրթաք. Գ Պէշիկթ. Իսկ.
8 15 Ա. և Բ. Գավազ, Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ. Եէնիք. Սթ Միրկէօն, Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ։
8 45 Պէօյիւքէրէ, Պէյքօզ, Բաշապ. Բ. Փ. Մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գ Վանիք. Զէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Իսկ.
10 15 Մէզարպ. Պէօյիւքա. Թարապ, Եէնիք. Էմիրկ. Բ. Հիսար, Արնավ. Օ Պէշիկթաշ։

Կոմաբէնէ Եէնի ընթացքները

3 15 Գապաթաշ, Իսկ. Պէշիկթաշ Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկ. Արնավ Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Միրկէօն, Եէնիք. Բաշապ. Պէյքօզ, Բրապ. Պէօյիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալէ։
3 30 Գապ. Պէշիկ, Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Միրկ Սթէն. Եէնիք. Թարապիա, Պէօյիւքա, Մէզարպ, Եէնիմահ։
4 Իսկիւտար, Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գ Բ. Բ. մահ. Բաշապ. Պէյքօզ։
5 30 Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուշ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, յաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահ. Բ. Ա. Գավազ
6 45 Իսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Զէնկ. Արնավ. Գանտ. Բ սար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքա.
8 30 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնավուտ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Միրկէօն, Նիք. Թարապիա, Պէօյիւքա. Մէզար.
9 30 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուշէշ. Արնավուտքէօյ, Պէպէք, Բ. Հ Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէօյիւքա. Մէզար. Գավազ
10 Գապաթ. Գուզկն. Պէյլէրպ. Զէնկէլք. Վանիք. Գանտիլլի, Ս. Հ Գանլըճա, Բ. Փ. Մահ. Բ. Պաղչէսի, Պէյքօզ, Թար, Պէօյիւքա.
10 15 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուշ. Արնավուտք. Պէպէք, Բ. Հիսար, Մ կէօն, Սթէնիա, Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյիւք Մէզարպ. Եէնի
11 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուշ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօյաճլը. Թարապիա, Պէօյիւքա. Մէզարպտուրն. Եէնիմահալէ։
11 Գուզկունճուգ, Պէյլէրպէյի, Զէնկէլքէօյ, Վանիքէօյ, Գանտի Հիսար, Գանլըճա, Բ. Փ. մահ. Փաշապահճէ, Պէյքօզ։
11 30 Պէշիկթաշ, Գուզկ, Օրթաքէօյ, Պէյլեր. Զէնկ Վանիքէօյ։
12 Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուշէշմէ Արնավուտքէօյ։

ՀԻԴԵԼԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

Insurance Company

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

Լոնդրայի Ե Էդինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Ընդ. Լէյ.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000,000
Վճարեալ դրամագլուխ	500,000
Պահեստի դրամ հերգեկի ճիւղէն գոյացեալ	1,218,495–1,718,495
1881ին զուտ հասոյթը	1,024,460

Սատարգրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընկ հասարակութեան կը ծանուցանեն թէ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերու միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կ եւ, որպէս հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատ

Ապահովութեանց կարգագրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերու մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւր աւելնալովը՝ Ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւ նողներու ինքզինք ներկայացնել։

Գրեթէ ամեն կարգի վաճառքաւոր ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ Բերայի, Գալաթայի և Պօլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները, գիւ գաւառները։

MARITIME

Insurance Cie limited of Liverpool

Capital Lt. 500,000

ՄԱՐԻԹԱՑՄ,

Մովային ապահովութեան ընկերութիւն

Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա

Սատարգրեալք, շոգենաւերը, առագաստանաւերն և անոնց մէջի ինչ ներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իրա ստացած են ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմ աթիա Քօմիսիոն խանի անկիւնը՝ երկաթէ կամուրջին վրայ նայող սենեակ և Ցնօրէն ամեն գործառնութեանց Գործակատարն յիշեալ ընկերու

ԳԱՌՆԵՒԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ — ՀՕՀՆ ԲԱՌԻ.

NORTHERN

Assurance company

ՆՕՐԹՀԵՐՆ

Լոնդրայի Ե Էդինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն Ընդ.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	5,000
Վճարեալ դրամագլուխ	150,000
Պահեստի դրամ հերգեկի ճիւղէն գոյացեալ	580,000–8
Զուտ հասոյթ 1878ի	8